

YENİ ANAYASADA BAĞIMSIZ BİR YARGI İÇİN NELER YAPMALI? ULUSLARARASI BELGELER IŞIĞINDA ÖNERİLER

WHAT TO DO FOR AN INDEPENDENT JUDICIARY WITHIN THE NEW
CONSTITUTION? SUGGESTIONS FROM THE PERSPECTIVE OF
INTERNATIONAL DOCUMENTS

Sibel İNCEOĞLU*

Özet: Hukuk devleti ilkesi yargının diğer erklerden bağımsız olmasını gerektirir. Bağımsızlık yargının tarafsız olabilmesi ve böylece adil bir yargılamanın gerçekleşebilmesi için önkoşuldur.

Yargı bağımsızlığı Türkiye'nin Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana tartıştığı konulardan biridir. 1961 Anayasası döneminde önemli ölçüde yargı bağımsızlığı sağlanmıştır, fakat 1982 Anayasası ile tekrar geriye dönüş yaşanmıştır. 2010 Anayasa değişikliğinin yapılmış olması da yargıyı bağımsız hale getirememiştir.

Yargının bağımsızlığı için bazı yapısal değişikliklerin yapılması gerekmektedir.

Birincisi bir bütün olarak kurumsal açıdan yargının yürütmeden bağımsızlığının sağlanması gerekmektedir. İkincisi bireysel olarak yargıçların bağımsızlığı için güvenceler gereklidir. Örneğin görev süreleri, görevden alınamamaları, mesleki güvenceleri, bireysel olarak bağımsızlıklarını ilgilendirir.

Bu makale belirtilen bu yönler bakımından yeni Anayasada ne tür hükümlerin yer alması gerektiğine odaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Yargı Bağımsızlığı, Adil Yargılanma Hakkı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Anayasa, Erkler Ayrılığı, Hukuk Devleti, Adalet Bakanlığı.

Rule of law requires that the judiciary be independent than other state powers. Independence is a precondition for the impartiality of the judiciary and thus for the realization of a fair trial.

Abstract : Since the establishment of the Republic, the independence of the judiciary is one of the issues discussed by Turkey. During the 1961 Constitution judicial independence has been achieved

* Prof. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi.

but the Constitution of 1982 have been taken a step back again. Even the recent constitutional amendment (2010) did not make the judiciary independent.

Some structural changes must be done for the independence of the judiciary. First, as a whole institutional independence of the judiciary from the executive brunch must be ensured. Second, it is necessary guarantees for individual independence of the judges. For instance, their terms of office, career based safeguards, ban on dismissal relevant to individual independence.

In terms of the aspects mentioned above, this article is focused on what types of provisions should be included in the new Constitution.

Keywords : Independence of the judiciary, Right to a fair trial, Supreme Council of Judges and Prosecutors, Constitution, Separation of Powers, Rule of Law, Ministry of Justice.

Yargının bağımsızlığı adil yargılanma hakkına hizmet eder. Bağımsız yargı kişilerin hak ve özgürlüklerinin dışarıdan gelebilecek herhangi bir etkilene olmaksızın tamamen hukuki sınırlar içinde gerçekleşen adil bir yargılama sonucu, tarafsız bir biçimde tespit edilmesini sağlar. Bu nedenle bağımsızlık yargıçlar için sağlanmış bir ayrıcalık değil hukukun tarafsız bir biçimde uygulanması için bir güvencedir¹.

Bir hukuk devletinde erklerin belirli bir denge içinde olması ve böylece yargının tarafsızlığının sağlanması için temel koşul yargının diğer erklerden, yasama ve yürütmeden bağımsız olmasıdır. Yargı bakımından bağımsızlık sadece diğer erklerden bağımsızlıkla da sınırlı değildir, yargının işleyişi diğer müdahalelerden hatta yargıçların kendi meslektaşlarından gelebilecek müdahalelerden de korunmasını içerir.

Yargı bağımsızlığı Türkiye'nin Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana tartıştığı konulardan en önemlisidir. 1961 Anayasası ile kısmen yargı bağımsızlığı sağlanmaya çalışılmışsa da 1982 Anayasası ile tek-

¹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı, para. 3, 11, Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to Member States on Judges: Independence, Efficiency and Responsibilities, 17.11.2010. <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1707137&Site=CM&BackColorIntern et=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383#>

rar geriye dönüş yaşanmıştır. 2010 yılında yargıyı bağımsız ve tarafsız hale getirme iddiası ile Anayasa değişikliği yapılmış, ardından Anayasa değişikliğini uygulamaya geçirmek için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu çıkarılmış ve Hakimler ve Savcılar Kanunu taslağı hazırlanmıştır. Fakat bu değişiklikler de yargıyı bağımsız ve tarafsız hale getirememiştir. Nitekim Venedik Komisyonunun 2011 yılının Mart ayında yayımladığı raporda, öngörülen değişiklikler doğru yolda atılmış bir adım olarak görülmüş, ancak *“ana felsefenin değişmediği”* vurgulanmış, *“yargının idare ve denetimini politikleştirme geleneğinin üstesinden gelinmediği”* belirtilmiş, yargı bağımsızlığı bakımından *“risklerin ciddi”* olduğu açıklanmıştır².

Yargı üyelerinin bağımsız ve dolayısıyla tarafsız davranması, ancak yargının bağımsız bir biçimde işleyişini güvence altına alacak yapısal unsurların hayata geçirilmesi ile gerçekleşebilir. Eğer bağımsızlığı sağlayacak yapısal unsurlar sağlanmamışsa yargı üyelerinin bağımsız ve tarafsız davranmalarını beklemek güçleşir.

Yapısal açıdan bağımsızlık çeşitli yönleriyle ele alınabilir. Birincisi bir bütün olarak kurumsal açıdan yargının yürütmeden bağımsızlığının sağlanması gerekmektedir. İkincisi bireysel olarak yargıçların bağımsızlığı için güvenceler gereklidir. Örneğin görev süreleri, görevden alınamamaları, mesleki güvenceleri, bireysel olarak bağımsızlıklarını ilgilendirir.

a) Kurumsal bağımsızlık: HSYK'nın Yapısı

Bağımsızlık bakımından en önemli koşul yargıç ve savcılarının mesleğe kabul ve atamaları da dahil olmak üzere onları yakından ilgilendiren pek çok konuda³ karar veren makamın diğer devlet erklerinden bağımsız bir yapıya sahip olmasıdır. Türkiye’de bu konularda karar veren makam Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) olduğuna göre, öncelikle bu Kurulun yapısı üzerinde durmak gerekmektedir.

² European Commission For Democracy Through Law, (Venedik Komisyonu), Interim Opinion on the Draft Law on Judges and Prosecutors of Turkey, Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para 5-9, 18, 101.

³ Geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararlarında vurgulandığı gibi, yargıçların seçimi ve kariyerleri konusunda karar veren merci hükümet ve idareden bağımsız olmalıdır. Bu merciin bağımsızlığını teminat altına almak için getirilecek kurallarla merciin üyeleri yargı tarafından seçilmeli ve bu merci kendi usul kurallarını kendisi belirlemelidir⁴. Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı da, yargıcın atanması, seçimi, kariyeri gibi konularda yasama ve yürütmeden bağımsız bir makamın belirleyici olması gerektiğini belirtmekte ve bu makamın en az yarısının yargıçlar arasından seçilmesini öngörmektedir⁵. Avrupa Yargıçları Danışma Konseyi de 1 sayılı Görüşünde yargıçlar tarafından demokratik bir biçimde seçilmiş bağımsız bir makamın atamalar konusunda yetkili olması gerektiğinden söz etmektedir⁶.

12 Eylül 2010'da HSYK'nın yapısı ve işleyişi değişmiştir. Yeni düzenleme HSYK'nın üye sayısını artırmakla kalmamış (22 asıl 12 yedek), sadece yüksek mahkemelerden (Yargıtay ve Danıştay) üye seçilmesi yerine birinci sınıfa ayrılmış adli ve idari yargı hakim ve savcılar arasından da üye seçilmesine olanak vermiştir. Ayrıca Kurula bağlı genel sekreterlik kurulması ve daha önce Adalet Bakanlığına bağlı olarak çalışan adalet müfettişlerinin yürüttüğü bazı görevlerin kurula bağlı müfettişlerce yapılmasının öngörülmesi bu değişikliğin olumlu yönleridir.

Fakat buna rağmen bağımsızlık ve tarafsızlık konusundaki kuşku bertaraf edilememiştir. Şu andaki düzenleme 1982 Anayasasının ilk halinde olduğu gibi, Adalet Bakanının Kurulun başkanı olmasını sürdürmektedir, Adalet Bakanı müsteşarının da kurulun tabii üyesi olarak kalmasını benimsemektedir.

⁴ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke I/2c. Recommendation No. R (94)12 of the Committee of Ministers to Member States on Independence, Efficiency and Role of Judges, [http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_coperation/administrative_law_and_justice/texts_documents/conv_rec_res/recommendation\(94\)12.asp#P167_18281](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_coperation/administrative_law_and_justice/texts_documents/conv_rec_res/recommendation(94)12.asp#P167_18281); Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı, para. 44,46.

⁵ European Charter on the Statute for Judges and Explanatory Memorandum (Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı), 8-10 July 1998, para. 1.3, 3.1, 3.3, www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/legal_professionals/judges/instruments_documents/charte%20eng.pdf

⁶ Opinion No. 1 (2001) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) (Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu) for the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on standards concerning the independence of the judiciary and the irremovability of judges, 23 November 2001, para. 45, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp

Bu konu referandum tartışmaları sırasında da sıklıkla dile getirilmiştir. Demokratik meşruiyet temeline dayanılarak, yürütme organının HSYK içinde bulunması savunulmuştur. Oysa yukarıda belirtilen uluslararası belgeler özellikle yürütme organından gelebilecek siyasi etkilerden duyulan kaygıyı dile getirmektedirler. Nitekim bu kaygılar doğrudan yürütme organı tarafından atama yapılan bazı ülkelerde yasal değişiklikler yapılmasına neden olmuştur. Örneğin İngiltere’de kabine üyesi olan Lord Chancellor’un⁷ yargı üyelerinin atanması da dahil olmak üzere, yargı üzerindeki yetkileri 2005 tarihli Anayasal Reform Yasası⁸ ile önemli ölçüde sınırlanmıştır. Lord Chancellor artık yargının başı değildir, bu sorumluluğu baş yargıç olarak nitelenebilecek olan Lord Chief Justice’e geçmiştir. Ayrıca, Yasa Lord Chancellor ve Lord Chief Justice’in yeni rollerini desteklemek amacıyla yeni bir yapılanma kurmuştur. Yasa, Lord Chancellor ve Lord Chief Justice’in yeni rollerinin, İngiltere ve Galler Yargısal Atamalar Komisyonunun, Yargısal Atamalar ve Davranış Ombudsmanı’nın ve Yargısal Şikayetler Ofisinin 2006 itibarıyla kuruluşuyla hayata geçeceğini öngörmüştür. Türkiye’ye çok benzer bir yapılanması olan Fransa’da da, ülkemizdeki HSYK ile benzer işlevler gören Yargı Yüksek Kurulu’nun (YYK) yapısı 23 Temmuz 2008 tarihli Anayasa değişikliği ile değiştirilmiştir. Cumhurbaşkanı artık YYK’nın başkanı değildir, Adalet Bakanı da artık başkan yardımcısı değildir. Diğer bir deyişle YYK içinde yürütme organını temsil eden herhangi bir unsur kalmamıştır⁹.

Demokratik ülkelerdeki ve uluslararası yaklaşımdaki bu yönelim dikkate alınarak, yapılması tasarlanan yeni Anayasada Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı müsteşarı HSYK içinde yer almamalıdır. Yürütmenin yargıç ve savcılar üzerinde etkili olması, ne egemenliğin halka dayanması ile açıklanabilir, ne de demokratik meşruiyetle. Yürütme organı halkın seçtiği meclisin sadece bir bölümünün desteğine sahiptir.

⁷ 2005 tarihli Anayasal Reform Yasasına kadar, Lord Chancellor, Adalet Bakanı olarak kabine üyesi olmanın yanı sıra, hem Lordlar Kamarası başkanı hem de yargının başı işlevlerini birlikte yerine getirmekteydi. Şimdi Adalet Bakanı olarak kabine üyesidir.

⁸ 2005 tarihli Anayasal Reform Yasası metni için bkz. www.opsi.gov.uk/acts/acts2005/20050004.htm ; http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2005/ukpga_2005-0004_en_1

⁹ Geniş bilgi için bkz. Sibel İnCEOğlu, *Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri*, Beta yay., İstanbul 2008, s. 182-193, 207-2011.

Oysa egemenlik ve genel irade toplumu oluşturan her bir bireyin iradesinin toplamından oluşur, diğer bir deyişle her bir birey egemenlikte söz sahibidir. Bu nedenle Montesquieu'den bu yana erklerin birbirinden ayrılması, özellikle de yargının ayrı bir erk olması ilkesi benimsenmiştir. Aksi halde iktidarı kullanma yetkisine sahip çoğunluğun hiçbir biçimde denetlenmesi mümkün olamaz ve çoğunluğun azınlıkta kalanların üzerinde tahakküm oluşturmaya söz konusu olur ki, bu durumu modern dünyada demokrasi olarak nitelendirmek mümkün değildir.

Bugün mevcut yapıda Adalet Bakanı ve müsteşarın Kurulda bulunmasının sakınca yaratmadığı, çünkü yetkilerinin artık sembolik hale getirildiği de savunulmaktadır. 2010 değişikliği ile Adalet Bakanının yetkileri önemli ölçüde azaltılmakla birlikte yargı bağımsızlığına tehdit olmayacak düzeye inmemiştir. Adalet Bakanı Genel Sekreterin belirlenmesinde, Kurul gündeminin oluşturulmasında, disiplin soruşturmasının yapılmasına izin verip vermeme konusunda hala yetkilidir. Adalet Bakanı dairelerin işleyişinde herhangi bir role sahip olmasına rağmen Genel Kurulda bulunarak daire kararlarına karşı itiraz aşamasında Kurulu etkileme pozisyonundadır. Nitekim Venedik Komisyonu Eylül 2010 raporunda ilke olarak Adalet Bakanının Kurulda bulunmasına karşı olmadığını fakat belirtilen bu yetkilerin yargı bağımsızlığını zedeleme noktasına varabileceğine dikkat çekmiştir. Ayrıca müsteşarın HSYK'dan çıkarılması yönünde bir öneri de yine aynı raporda yer almaktadır¹⁰.

Diğer yandan Adalet Bakanının Kurulda bulunmasının yasama organı ile ilişkileri sağlamak, Kurulun ihtiyaçları konusunda yasama organını devreye sokmak konusunda gerekli olduğu da savunulmaktadır. Bu işlev Adalet Bakanına oy hakkı vermeden gerekli görüldüğünde Kurul toplantılarına katılma hakkı tanınarak da sağlanabilir. Örneğin Türkiye Barolar Birliğinin Anayasa önerisinde buna yer verilmiştir¹¹. Fakat Adalet Bakanının HSYK Genel Kurulu da dahil soruşturma veya disiplin konularını içeren herhangi bir toplantıya katılmasına kesin olarak izin verilmemelidir.

¹⁰ European Commission For Democracy Through Law, (Venedik Komisyonu), Interim Opinion on the Draft Law on The High Council For Judges and Prosecutors of Turkey, Opinion No 600/2010, 27.09.2010, para. 41-48, 83.

¹¹ *Türkiye Barolar Birliği Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi*, Şen matbaa, Ankara 2007, s. 308.

Avrupa Yargıçları Danışma Kurulunun 10 numaralı Görüşünde belirtildiği gibi çoğulculuğu sağlamak, meslek içi dayanışmayı önlemek için yargı mensupları dışından da üyelerin HSYK içinde bulunması benimsenebilir¹². Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu 3 numaralı Görüşünde de benzer bir yaklaşım ortaya koyulmuştur. 3 Numaralı görüşte, korporatizm riskini, diğer bir deyişle yargıçların birbirleriyle dayanışma içine girerek birbirlerini koruma yoluna gitmeleri riskini önlemek için, yargıcın disiplin işlemleri konusunda yetkili olan disiplin mahkemesi veya kurulunda yargıçlar dışında da üyelerin olabileceğini benimsemektedir, fakat bu kişiler yasama, yürütme veya idarenin mensupları olmamalıdır¹³.

Bu önerilen yapıya uygun örnekler demokratik ülkelerde gözlemlenmektedir. ABD’de federe düzeyde oluşturulan ve yargısal disiplin konusunda yetkili olan Yargısal Davranış Organizasyonlarında, hukukçu olmayan üyeler de yer almaktadır. İtalya’da, avukatlar ve üniversite hukuk profesörleri Yargı Yüksek Kurulunda yer alır. Benzer şekilde Fransa’da da, yargıç olmayan üyeler kurulda bulunurlar¹⁴. İspanya’da da, Consejo General del Poder Judicial’ın disiplin bölümü, beş üyeden oluşur, bunlardan üçü yargıçtır, ikisi yargıç değildir, bu iki üyenin her biri Parlamentonun bir ve ikinci kanadı tarafından seçilir¹⁵.

Türkiye’de de HSYK için benzer bir yapı öngörülebilir. Yargı üyelerinin birbirlerini koruma risklerini önlemek, çoğulcu bir yapıyı sağlamak için üniversiteden hukuk profesörlerine veya avukatlara Kurulda yer verilebilir. Fakat bu üyelerin hangi oranda yer alacakları, seçimlerinde hangi organların nasıl bir rol oynayacakları önem ka-

¹² Opinion No. 10 (2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) (Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Council for the Judiciary at the service of society, 21-23 November 2007, para. 19 http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp

¹³ Opinion No. 3 (2002) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) (Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu) to the Attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Principles and Rules Governing Judges’ Professional Conduct in Particular Ethics, Incompatible Behaviour and Impartiality, 19 November 2002, ccje/doc2002/ccje(2002)op n° 3e, para. 69, 71, 72, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp.

¹⁴ Bilgi için bkz İnCEOğlu, s. 166-167, 194, 208-209.

¹⁵ Mauro Cappelletti, “Who Watches the Watchmen? A Comparative Study on Judicial Responsibility”, *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 31, 1983, s. 50.

zanmaktadır. Örneğin TBB önerisinde Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu tarafından üye seçilmesine yer verilmiştir¹⁶. Türkiye Barolar Birliğinin doğrudan üye seçmesi tartışmalı olmakla birlikte avukatlardan bir üyenin Kurulda yer alması ve belirleme sırasında TBB'ne aday gösterme rolü verme söz konusu olabilir.

1982 Anayasasında yapılan 2010 değişikliği ile Cumhurbaşkanına yargıç veya savcı olmayanlar arasından HSYK'ya doğrudan üye seçmesi (dört üye) olanaklı hale getirilmiştir. Cumhurbaşkanı daha önce Yargıtay ve Danıştay tarafından kendisine gösterilen adaylar arasından üye ataması yaparken şimdi doğrudan atama yapacaktır. Oysa 1982 Anayasası ilk günden beri Cumhurbaşkanı aşırı yetki vererek parlamenter rejime aykırı bir yapılanmaya neden olmakla suçlanmıştır. Cumhurbaşkanının yetkilerinin azaltılması gerekirken güçlendirilmesi kabul edilir bir durum değildir.

Cumhurbaşkanının Yüksek Yargı Kuruluna (YYK) sınırlı sayıda üye ataması Fransa'da da benimsenen bir yöntemdir. Fakat Fransa parlamenter modeli değil yarı-başkanlık modelini benimsemiş bir rejimdir. Türkiye bakımında yarı-başkanlık modelinin ne kadar ciddi sakıncalar içerebileceğini burada tartışmak konunun dışına taşmak olacaktır, fakat şunu hemen belirtmek gerekir, Türkiye gibi siyasi kutuplaşmanın keskin olduğu toplumlarda yarı-başkanlık rejiminin siyasi sistemi kilitleyeceğinden kuşku yoktur. Ayrıca yarı-başkanlığı benimsemiş Fransa'da dahi Cumhurbaşkanı Türkiye'deki kadar bağımsız bir atama yapma yetkisine sahip değildir. YYK'ya atama yaparken Parlamentonun her iki kanadının ilgili daimi komisyonunun görüşünü almak zorundadır. Eğer her iki komisyonda da kullanılan oyların toplamının beşte üçü olumsuz ise, Cumhurbaşkanı atama yapmamaktadır (Fransız Anayasası md 65 ve 13). Diğer bir deyişle karşı denge kurulmuştur. ABD'de de Başkanlık rejimi olmasına rağmen Başkan, Federal Yüksek Mahkemeye yargıç atarken Senatonun onayını almak zorundadır. Senatoda uzun tartışmalar sonucu yargıç atamaları değerlendirilmekte ve çoğu zaman oybirliği sağlanmaktadır, diğer bir deyişle muhalefetin onayı alınmaktadır. Üstelik Senato ve Başkanın seçimleri farklı zamanlarda yapıldığı için, Senato'daki çoğunluk ile Başkanın dayandığı çoğunluk aynı siyasi partiye dayanmayabilmekte-

¹⁶ TBB Anayasa Önerisi, s. 307.

dir ve bir uzlaşma sağlanmak zorunda kalınmaktadır. Görüldüğü gibi köklü bir demokrasi geleneği olan bu ülkelerde, demokratik meşruiyet bakımından uzlaşma son derece önemlidir. Demokrasi çoğunlukçu demokrasi olarak değil, azınlıkta kalanların da söz sahibi olduğu çoğulcu demokrasi olarak algılanmaktadır. Bu algılama toplumdaki çoğunluk ve azınlık karşısında tarafsız kalabilecek dolayısıyla hukuku nesnel bir biçimde uygulayabilecek yargı üyelerinin seçilmesinin de güvencesi olmaktadır.

Çoğulcu bir demokrasi için Cumhurbaşkanı değil yasama organına yargıç veya savcı olmayan üyelerin seçilmesinde rol verilmelidir. Bu noktada şunun altını çizmek gerekir: Yasama organı yargıç veya savcılar arasından seçim yapmamalıdır. Bu tür bir olasılık yargıç ve savcıların seçilebilmek için siyasi tavizler vermesine ve tarafsızlıklarını kaybetmelerine neden olabilir. Yasama organına bu tür bir yetki sadece meslekten olmayan üyelerin seçimi için verilebilir. Bu çerçevede 1982 Anayasasının 2010 değişikliğinden önceki hali de, Cumhurbaşkanı Yargıtay ve Danıştay tarafından gösterilen adaylar arasından seçim yapma hakkı tanıyarak oldukça hatalı bir yapı öngörmekteydi.

Bu yetkinin yasama organına verilmesi de bağımsız ve dolayısıyla tarafsız bir yargı sağlayabilmek için kendi başına yeterli bir unsur değildir. Yargının siyasallaşmasını önlemek, tarafsızlığını sağlamak, çoğunlukçu değil çoğulcu bir demokrasiye dayanmak için başka bazı güvenceleri de öngörmek gereklidir. İlk olarak yasama organı tarafından seçilecek üyelerin sayısı sınırlı tutulmalıdır, yargıç ve savcılar kendi aralarından seçecekleri üye sayısı büyük bir çoğunluğu oluşturmamalıdır. Ayrıca yasama organının üye seçme usulü iktidar partisinin tek elinde bir atamaya dönüşmemelidir, yargı organının iktidar partisi karşısında da tarafsızlığını koruyabilmesi için muhalefetle uzlaşarak seçim yapılmalıdır. Nitekim Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu 10 numaralı Görüşünde HSYK gibi yargı kurullarının üyelerinin nitelikli çoğunluğunun yargıç olması ve kendi meslektaşları tarafından seçilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, bu tür yargı kurullarının herhangi bir partiye bağlılıktan uzak, yasama organının çoğunluğunun ve yürütme organının baskısından bağımsız olması gerektiğinin de altını çizmektedir¹⁷. Nitekim Venedik

¹⁷ Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu Opinion No. 10 (2007), para. 15-20.

Komisyonu da Eylül 2010'da hazırladığı raporda Cumhurbaşkanına verilen bu yetkiyi eleştirmiş, yargıç veya savcı olmayan üyelerin seçiminde çoğulculuğu sağlamak için meclise yetki verilmesini ve meclisin nitelikli bir çoğunlukla bu yetkiyi kullanmasını dile getirmiştir¹⁸.

Bu çerçevede örneğin İtalya'da Yargı Yüksek Kurulu'nun üyelerinin üçte biri yasama organı tarafından seçilirken, Parlamentonun her iki kanadının beşte üç çoğunluk oyu aranmaktadır. Halktan aldığı oya göre her siyasi partiye söz hakkı tanınması suretiyle üyelerin seçilmesi, çoğunluğu elde eden iktidar partisinin tekelinde bir seçim yapılmasını engellemektedir. Beşte üç gibi nitelikli çoğunluk aranmasına rağmen İtalya'da parlamentonun Yargı Yüksek Kuruluna (YYK) üye seçmesinin, YYK'yı siyasallaştırdığı gerekçesiyle eleştirildiğini unutmamak gerekir¹⁹. Bu nedenle yasama organının seçeceği üye sayısının üçte birden de az çok sınırlı olmasına özen göstermek gerekir, ayrıca seçilebilmek için yasama organında beşte üç çoğunluk aramak yerine daha yüksek üçte iki gibi bir nitelikli çoğunluk aramak çoğulculuk ve nesnelliği sağlamak bakımından daha yerinde olacaktır.

Alt mahkemelerden diğer bir deyişle adli ve idari yargı yargıç ve savcıları arasından seçilen üyelerin seçim usulü de üzerinde durulması gereken unsurlardan biridir. Avrupa Konseyinin 2010 tarihli Tavsiye kararı bu tür yargı kurullarında çoğulcu bir yapının olması gerektiğinin altını çizmektedir²⁰. Seçim biçimi çoğulculuğu sağlayacak bir biçime kavuşturulmalıdır. 2010 Anayasa değişikliğinin ilk halinde her yargıç ve savcının sadece bir aday için oy kullanma zorunluluğu öngörülmekteydi. Anayasa Mahkemesi bu değişikliği Anayasanın değişmez maddesi olan 2. Md'deki demokratik hukuk devletine aykırı bulularak iptal etmiştir²¹. Bu nedenle Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu alt mahkemelerden gelecek üyelerin seçiminde seçilecek aday sayısı kadar oy kullanmayı olanaklı hale getirmiştir. Venedik Komisyonunun da belirttiği gibi bu usul sadece çoğunluk görüşünün HSYK'da

¹⁸ Venedik Komisyonu, Opinion No 600/2010, 27.09.2010, para. 32-35.

¹⁹ Bkz. Maria Elisabetta di Franciscis, "Italy", *Judicial Misconduct*, ed. Mary L. Volcansek, Florida 1996, s. 54; Donatella della Porta, "A Judges' Revolution? Political Corruption and the Judiciary in Italy", *European Journal of Political Research*, No. 39, 2001, s. 7.

²⁰ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı, para. 27.

²¹ Anayasa Mahkemesinin E. 2010/49, K. 2010/87 ve 07.07.2010 tarihli kararı.

temsil edilmesi sonucunu doğurmaktadır²². Çoğulculuğu sağlamak için başka bir sistemin tasarlanması daha yerinde olacaktır. Örneğin tek oy kullanma ilkesi benimsenmekle birlikte iptal edilmeden önceki düzenlemenin sakıncalarını gidermek için barajlı ve iki turlu bir seçim sistemi düşünülebilir; ya da örneğin adli yargıda yedi asil dört yedek üye için blok oy kullanma yerine sadece üç aday için oy kullanma, idari yargıda ise iki aday için oy kullanma gibi usuller benimsenebilir. Ayrıca Türkiye’de yargıç, savcı tanımı gereğinden fazla geniştir. Adalet Bakanlığı bünyesinde çalışan ve yargısal değil tamamen idari işler yapan bir kısım personel de yargıç ve savcı statüsünde bulunmaktadır. Oysa HSYK seçimlerinde sadece kürsü yargıç ve savcılarının oy kullanması ve seçilebilmesi mümkün olmalıdır. Çünkü HSYK esas olarak yargısal faaliyet gösteren yargıç ve savcılar için kurulmuş bir kurumdur. Adalet Bakanlığında çalışan yargıç ve savcılar bu kurul içinde yer almaları veya üyelerin belirlenmesinde rol oynamaları yürütme ve yargı arasında çizilmesi gereken sınırı ihlal etmektedir.

Diğer bir öneri HSYK üyeliğine yeniden seçilmenin mümkün olmamasıdır. Bu şekilde seçilen üyelerin tekrar seçilebilmek için tavizler vermesi engellenir ve tarafsız davranmalarına olanak sağlanır. 2010 Anayasa değişikliği yeniden seçilmeyi olanaklı kılmıştır. Venedik Komisyonunun Eylül ayında hazırladığı raporda bu unsur da eleştirilen noktalardan biridir²³.

1982 Anayasasında HSYK’nın kendisine ait bir bütçesi ve sekreteryasının olmaması özerkliğini zedelediği için çok eleştirilmiştir. 2010 değişikliği ile olumlu bir biçimde kurula bağlı Genel Sekreterlik oluşturulmuştur. Fakat Genel Sekreterin kurulun teklif ettiği üç aday arasından Adalet Bakanı tarafından seçilmesi bu olumlu adıma gölge düşürmüştür. Yargının işleyişinde kilit önemde olan bu kurulun Genel Sekreterini özerk bir biçimde belirleyememesi kabul edilir bir durum değildir. Diğer yandan Anayasada yer almamakla birlikte HSYK yasasında kurulun kendi bütçesi ile yönetileceği vurgulanmaktadır. Fakat bütçenin nasıl belirleneceği konusunda bir açıklık yoktur. Yasaya göre TBMM’deki bütçe ile ilgili görüşmelerde Kurulu Başkan yani Adalet Bakanı temsil eder, başkan vekili ve Kurul üyeleri açıklama yapmak üzere davet

²² Venedik Komisyonu, Opinion No 600/2010, 27.09.2010, para. 37-38.

²³ Venedik Komisyonu, Opinion No 600/2010, 27.09.2010, para. 38.

edilemez. Dolayısıyla HSYK'nın yargı kökenli üyeleri kendi bütçeleri konusunda doğrudan etkili olma olanağına sahip değillerdir. Oysa Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 2010 tarihli Tavsiye kararı *"yargısal sistemin bütçesi hazırlanırken eğer varsa yargı kurulları veya mahkemelerin idaresinden sorumlu diğer bağımsız makamlar, mahkemelerin kendileri ve/veya yargıçların meslek örgütlerine danışılmasını"* önermektedir.

b) Yargı üyelerinin mesleğe kabullerine ilişkin nesnellik

Uluslararası belgeler yargıçların mesleğe kabulü ve mesleklerinde ilerlemelerine ilişkin tüm kararların hukuken öngörülmüş nesnel ölçütlere bağlanmasının altını çizmektedir. Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartına göre yargıçların seçimi ve kariyerleri; eğitimsel nitelikleri, bağımsız ve tarafsız davranabilme yetenekleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir²⁴, Avrupa Yargıçları Danışma Konseyinin 1 numaralı görüşüne göre, yargıçların atanmalarında, adayların dürüstlük, etkinlik, yetenek ve niteliklerine dayalı ölçütler açıkça ortaya koyulmalı, ilan edilmeli ve uygulanmalıdır²⁵. Her iki belgeye göre de yargıçlar tarafından demokratik bir biçimde seçilmiş bağımsız bir makamın atamaları konusunda yetkili olması gerekmektedir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Rec(2010)12 Tavsiye kararına göre, bu tür kararlar yargıcın insan onuruna saygı göstererek hukuku uygulama ve davaları karara bağlama konusundaki yetenek, nitelik ve kapasitesine bakarak verilmelidir. Yine aynı Tavsiye Kararına göre, yargıç seçiminde uygulanan usuller şeffaf olmalı reddedilen adayın talebi halinde karar gerekçesine ulaşma olanağı sağlanmalı ve bu kararı dava etme hakkı güvence altına alınmalıdır; yargıçların seçimi ve kariyerleri konusunda karar veren merci hükümet ve yasama erkinden bağımsız olmalıdır²⁶.

Türkiye'de yargıç ve savcı adaylarının seçiminde siyasi etkenlerin ve kayırmanın rol oynadığı kuşku yaygındır. Adayların seçimini etkilemek için girişimler olduğunu bazen Adalet Bakanları dahi

²⁴ Adayın daha önce içine girdiği faaliyetler ve yakın ilişkiler, adayın bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda nesnel ve meşru bir kuşku yaratırsa atanmasına engel oluşturabilir. Bkz. Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 2.1, 3.2.

²⁵ Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 25.

²⁶ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı, para. 44, 46, 48.

itiraf etmektedirler²⁷. Yargıç ve savcılarının belirlenmesindeki nesnellik siyasi kişiliklerin iyi niyetine bırakılamaz. Liyakata dayalı nesnel bir belirleme yapılması için gerekli olan usulün oluşturulması gerekmektedir. Türkiye’de nesnellikten uzaklaşıldığı kuşkusunu hem uygulanan yöntemden, hem de, uygulanan yöntem dolayısıyla yargıç ve savcılarının belirlenmesinde gerçekte çok az rolü olmasına rağmen, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun yapısından kaynaklanmaktadır. HSYK’nın yapısından yukarıda söz edildiğine göre burada mesleğe kabul ve atamalara ilişkin usul üzerinde durmak gerekir.

Türkiye’de, yargıç veya savcının mesleğe kabul edilebilmesi için yargıç veya savcı adaylığına kabul edilmesi gerekmektedir. Mesleğe kabulden önce yargıç ve savcılarının adaylığa kabul edilmesi usulünde uygulanan mülakat yöntemi ne yazık ki öznel değerlendirmelere müsaittir. Yargıç ve savcılarının adaylığa atanmasında öznel nitelikteki mülakat yöntemini kabul eden ve Adalet Bakanlığı’na yönetmelik düzenleme yetkisi tanıyarak, mülakatın *Adalet Bakanlığı personeline* yapılmasına olanak sağlayan 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 9. Maddesine 2005’de yapılan değişiklik, yargıçların seçimi konusunda bağımsız bir makam tarafından karar verilmesini öngören uluslararası belgelerle ve Anayasa’nın mahkemelerin bağımsızlığını ve yargıçlık mesleğini düzenleyen 138. ve 140. maddeleriyle çelişmiştir. Fakat buna rağmen Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir²⁸. Anayasa Mahkemesi, adaylık statüsüne atanma ile hakimlik

²⁷ Milliyet gazetesinde, 09.01.2008 tarihinde şöyle bir haber yayımlandı: “Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin, milletvekillerinden hâkimlik savcılık sınavında torpil istemiyle notlar geldiğini açıkladı. TBMM Genel Kurulu’ndaki görüşmeler sırasında soru-yanıt bölümünde söz alan DSP İzmir Milletvekili Recai Birgün, AKP grup toplantısı sırasında bir milletvekilinin Kılıncı soyadlı bir aday için referans notu yazdığı yolunda haberler olduğunu belirterek, Bakan Şahin’e, “Bu not size ulaştı mı?” diye sordu. Bakan Şahin de, “Böyle bir nottan haberim yok, iletilmedi ancak çok önemli bir konuyu gündeme getirdiniz” diyerek şöyle konuştu: “Hiç kimseyi, objektif ölçüler dışında tercih etme gibi bir düşüncemiz olamaz. Adalet Bakanı olarak kaldığım sürece buna asla izin vermeyeceğim.” “Sınavlara girecek arkadaşlarla ilgili notlar geliyor” diyen Şahin, şunları kaydetti: “Bu notlarla ilgili şu ana kadar hiç bir işlem yapmadım, yapmayacağım. Hâkim ve savcı olacak bir arkadaşımız daha sınava girerken birinin tavassutuna ihtiyaç duyarsa, hâkim ve savcı olduktan sonra bu alışkanlığını sürdürür diye düşünüyorum. Bunu milletvekili arkadaşlarımızın da bilmesini istiyorum. Hiç kimseyi kimseye tercih etmemeliyiz”.

²⁸ Anayasa Mahkemesinin 2005/47 esas, 2007/14 karar sayılı, 07.02.2007 tarihli kararı.

ve savcılık statüsüne atanmayı birbirinden ayırarak, Anayasanın ikinci statüye atanmada HSYK'nın yetkisini zorunlu gördüğünü, fakat birincisinde yani adaylık statüsü bakımından Adalet Bakanlığına yetki verilmesinin yasa koyucunun takdiri içinde olduğunu belirtmiştir. Oysa bir kişinin adaylığa kabul edilmeden, yargıç ve savcı olarak mesleğe kabul edilmesi mümkün olmadığına göre, bu iki süreç birbirlerinden ayrı düşünülemez. Adaylığa kabulde ortaya çıkabilecek siyasi etki ve keyfiliğin önemsiz olduğu söylenemez. Başlangıçtaki bu aşamanın da bağımsız ve tarafsız bir kurul tarafından yapılması yargı bağımsızlığı açısından çok önemlidir.

01.12.2007'de Hakimler ve Savcılar Kanununa ek bir madde (md 9/A) getirilerek yazılı yarışmanın hangi içerikte olacağı ve mülakatın nasıl bir kurul tarafından yapılacağı düzenlenmiştir. Mülakat kurulu Adalet Bakanlığı Müsteşarı veya görevlendireceği Müsteşar Yardımcısı başkanlığında, Teftiş Kurulu Başkanı, Ceza İşleri, Hukuk İşleri ve Personel Genel Müdürleri ile Türkiye Adalet Akademisi Yönetim Kurulunun her sınav için kendi üyeleri arasından belirleyeceği iki üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşmaktadır. Bu düzenlemeye göre yedi üyeli mülakat kurulunun beş üyesi Adalet Bakanlığı bünyesinde çalışan üst düzey bürokratlardır. Yürütmenin etkin olduğu böyle bir kurulun yargıç ve savcı adaylarının belirlenmesinde nesnel bir görüntü sunması hayli güçtür. Nitekim Venedik Komisyonunun Mart 2011 raporunda gerek sınav konularının yetersizliği gerek mülakatta değerlendirilecek bazı konuların (genel ve fiziki görünüm, davranış ve tepkilerin mesleğe uygunluğu gibi) sübjektifliği gerekse de mülakat kurulunun yapısının sakıncaları üzerinde durulmuştur²⁹.

Yeni Anayasada adaylığa kabul aşaması da dahil olmak üzere her aşamanın HSYK gözetimi ve denetimi altında gerçekleşmesinin güvence altına alınması, yapılacak sınavlarda nesnel ölçütlerin belirleneceğinin ve izlenen usulün şeffaf olacağının altının çizilmesi gerekmektedir. Adaylık ve mesleğe kabule ilişkin kararlara karşı yargı yolunun açık olması da gerekmektedir. Ayrıca mevcut yasal düzenlemeye göre, bazı koşullar altında adaylığın sonlandırılması Adalet Bakanlığının inisiyatifindedir (2802 sayılı Kanun md 12). Bu yetki de HSYK'ya ait olmalıdır.

²⁹ Venedik Komisyonu. Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para. 35, 38.

Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartının ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 2010 tarihli Tavsiye kararının belirttiği gibi, atamalarda cinsiyet, etnik veya sosyal köken ve felsefi, siyasi veya dini kanaatleri nedeniyle adaylar arasında ayırım yapılamaz³⁰. Atamalarda özellikle kadın erkek dengesine dikkat edilmelidir. Pek çok ülkede ise ne yazık ki bu konuda yeterli hassasiyet gösterildiği söylenemez. Türkiye’de de bir soru önergesi üzerine Adalet Bakanı yargıç ve savcılarının 8.688’inin erkek, 2.210’unun kadın olduğunu açıklamıştır³¹. Diğer bir deyişle, kadın oranı yaklaşık beşte birdir. Bu konuda önlem alınması mümkündür. Örneğin Avusturya’da eşit niteliklere sahip iki yargıç adayı söz konusu olduğunda daha az temsil edilen cinsiyetin tercih edilmesi gerekmektedir³². DİSK’in Yeni Bir Anayasa İçin Temel İlkeler Raporunda da bu konunun altı çizilmiştir³³.

Yargıç ve Savcılarının mesleğe kabulünde ve atanmalarında cinsiyetler arası eşit temsil esasının gözetilmesi Anayasada yer almalıdır.

c) Yargı üyelerinin görev süresi ve görevden alınamama güvencesi

Uluslararası belgelere göre yargıçların görev süresi yaşam boyu olabileceği gibi, belirli bir emeklilik yaşı belirlenebilir ya da yürütmenin veya diğer bir atamayı yapan makamın takdiri veya keyfi olarak müdahalesi dışında kalan ve kısa olmayan³⁴ belirli bir sabit süre öngörülebilir³⁵. BM Yargı Bağımsızlığına İlişkin Temel İlkeler göre, seçilmiş veya atanmış olsun yargıçların zorunlu bir emeklilik yaşına

³⁰ Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 2.1; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı, para. 45.

³¹ *Dünya*, 17.01.2008.

³² Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 31.

³³ Özgürlükçü-Eşitlikçi Demokratik ve Sosyal Yeni Bir Anayasa İçin Temel İlkeler, DİSK yay. No. 57, s. 75.

³⁴ İnsan Hakları Mahkemesi, yargıçların görev sürelerini, bağımsız olup olmadıklarını incelerken ele almakta ve kısa süreli yargıç atamalarını bağımsızlıkla çatışır görmektedir. Bkz. *Incal v. Turkey*, 09.06.1998, para. 67-68.

³⁵ Commentary on The Bangalore Principles on Judicial Conduct, (Bangalore Yargısal Davranış İlkeleri Yorumu), Mart 2007, s. 36, para. 26, <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment.PDF>; BM “Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler”, İlke 11, (UN, Basic Principles of the Independence of the Judiciary), http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp50.htm; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke I/2a(ii).

veya sürelerinin dolmasına kadar görevde kalmaları teminat altına alınmalıdır³⁶. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Rec(2010)12 Tavsiye kararı "*erken emeklilik sadece yargıcın kendi isteğiyle veya tıbbi nedenlerle mümkündür*" demektedir³⁷. Uluslararası belgelere göre, atanmış hâkimler, zorunlu emeklilik sürelerine kadar, geçerli nedenler olmaksızın sürekli olarak görevden alınamamalıdır. Yasada açık ifadeler ile tanımlanmış olması gereken³⁸ bu geçerli nedenler, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Rec(2010)12 Tavsiye kararlarına göre, yargıcın yargısal işlevlerini artık yerine getiremez duruma düşmesi, yasalarca öngörülmüş ceza hükümlerinin veya disiplin kurallarının ciddi ihlâline ilişkin olabilir³⁹.

Anayasanın 139 md'si kural olarak yasada belirtilen yaştan (65 yaş) önce kendi istekleri olmadıkça yargıç ve savcılarının emekliye sevk edilemeyeceklerini teminat altına almaktadır. Bununla birlikte bazı istisnalara da yer vermektedir. Diğer bir deyişle maddede belirtilen istisnalar söz konusu olduğunda yargıç veya savcının talebi olmasa da emekliye sevk edilmesi mümkündür. İstisnalar arasında "*bir suçtan dolayı hüküm giymiş olmak*" ve "*sağlık bakımından görevini kesin olarak yerine getiremeyeceği anlaşılanlar*"ın yanı sıra "*....meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler*" de sayılmaktadır. Söz konusu son istisna oldukça belirsiz bir tanım yapmaktadır. Bu hüküm 2802 Sayılı Kanunda da somutlaştırılmamış aynen Anayasadan aktarılmıştır. Disiplin cezası sonucu meslekten çıkarılma dışında, bu tür içeriği belirsiz bir istisnaya yer verilmesi yargı bağımsızlığı bakımından oldukça riskli bir durumdur⁴⁰. Söz konusu istisna açıkça Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Rec(2010)12 Tavsiye Kararına aykırıdır⁴¹.

Uluslararası belgeler bireylerin adli hata nedeniyle özel bir formale gerektirmeyen bir biçimde bağımsız bir makama şikayet hakkının olması gerektiği üzerinde dururlar⁴². Elbette yargıç ve savcılar demokratik bir ülkede hukuk önünde hesap verir olmak zorundadırlar. Fakat

³⁶ BM "Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler", İlke 12.

³⁷ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec (2010) 12 Tavsiye Kararı, para. 50.

³⁸ Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 5.1.

³⁹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec (2010) 12 Tavsiye Kararı, para. 50.

⁴⁰ 2802 sayılı kanunu inceleyen Venedik Komisyonu da benzer kaygıları dile getirmiştir. Venedik Komisyonu, Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para. 50.

⁴¹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec (2010) 12 Tavsiye Kararı, para. 50.

⁴² Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 5.3.

yine Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye kararına göre disiplin yaptırımını gerektiren fiiller mümkün olduğunca somut bir biçimde tanımlanmalıdır⁴³. Yargı bağımsızlığına ilişkin belgeler ayrıca şunları da öngörmektedir: Bir yargıç hakkında disiplin cezası gerektirecek bir itham veya şikayet, uygun bir usul çerçevesinde, süratle ve adil bir şekilde çözümlenmelidir; yargıç, disiplin süreçlerinde İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesindeki adil yargılanma hakkına uygun bir biçimde kendisini tam olarak savunma, tanık dinletme, aleyhine olan tanıkları sorgulama ve gerektiğinde avukattan yararlanma haklarına sahip olmalıdır; olayın incelenmesi, yargıç tarafından aksi talep edilmedikçe, başlangıç aşamasında gizli tutulmalıdır; yargıçlar ancak ehliyetsizlik veya görevlerini yapmaya uygun olmayan davranışları sebebiyle geçici veya sürekli olarak görevden alınabilir; geçici olarak görevden alma veya göreve son vermeye ilişkin disiplin işlemleri, kökleşmiş yargı ilkeleri çerçevesinde yapılmalıdır; disiplin kararlarına, geçici olarak görevden alma veya göreve son vermeye ilişkin kararlara karşı bağımsız bir yargısal organa başvuru yolu açık olmalıdır⁴⁴. Disiplin cezaları ölçülülük ilkesi çerçevesinde verilmelidir⁴⁵.

Yukarıda belirtilenler çerçevesinde, ilk olarak, Türkiye’de yasada öngörülmüş olan, disiplin yaptırımını gerektiren fiillerin yeniden gözden geçirilerek, Bangalor Yargısal Davranış İlkeleri dayanak alınarak daha somutlaştırılması gerekmektedir⁴⁶. İkinci olarak, disiplin yaptırımlarının uygulanmasında mevcut usul adil yargılanma hakkı ile çelişmektedir, usulün de yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Bu çerçevede disiplin usullerinin işleyişinde adil yargılanma hakkının gözetileceği Anayasa yer almalıdır.

⁴³ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararının VI.2.

⁴⁴ BM “Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler”, İlke 17,18,19,20; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke VI/3; Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 5.1; Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 59-60; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec (2010) 12 Tavsiye Kararı, para. 69.

⁴⁵ Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 5.1; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec (2010) 12 Tavsiye Kararı, para. 69.

⁴⁶ Venedik Komisyonu da mevcut yapıyı bu yönüyle de eleştirmektedir. HSYK’nın yargıçlar üzerindeki denetim yetkisi aşırı geniştir ve yargısal faaliyete yargı bağımsızlığına aykırı bir biçimde etki etmeye müsaittir. Venedik Komisyonu, Opinion No 600/2010, 27.09.2010, para. 52-56.

Yargı üyeleri hakkında disiplin soruşturmalarının nesnel bir biçimde yapılması güvence altına alınmalıdır. 1982 Anayasasının ilk halinde Adalet Bakanlığının onayı ile Bakanlığa bağlı müfettişler veya Adalet Bakanlığının belirlediği kıdemli yargıç veya savcı tarafından soruşturma ve inceleme işlemleri yapılması usulü benimsenmekteydi. 2010 Anayasa değişikliği ile kurula bağlı müfettişler inceleme ve soruşturma yapmakla görevli kılınmışlardır. Soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli yargıç veya savcı eliyle de soruşturma ve inceleme işlemleri yaptırılabilir. Bu açılarıdan olumlu bir gelişme olduğu söylenebilir de ilgili dairenin teklifi ve HSYK başkanının oluru diğer bir deyişle Adalet Bakanının oluru ile soruşturma ve inceleme yapılabilir. Adalet bakanının olur vermemesi durumunda şikayetçinin başvurabileceği bir yol olup olmadığı kuşkuludur. Bakanın HSYK başkanı sıfatı ile bu işlemi yapması ve HSYK kararlarına karşı yargı yolunun kapatılması hükmü birlikte ele alındığında eskisine oranla daha geri bir durum da ortaya çıkabilir. Burada idari yargının tavrı belirleyici olacaktır.

İtalya’da 2005’te yapılan değişiklikler sonucunda, disiplin soruşturmasını başlatan esas olarak Yargıtay Başsavcısıdır, Adalet Bakanının soruşturma açılmasını talep etme, talebi reddedildiğinde ise YYK’ya itiraz etme hakları saklı tutulmuştur. ABD’de Federal düzeyde Bölge Başyargıcı soruşturma aşamasında tam yetkilidir, Başyargıcın kararına karşı ancak zarar gören şikayetçi veya hakkında şikayet olan yargıç itiraz etme haklarına sahiptir. Federe düzeyde de soruşturma aşamasında yürütmenin herhangi bir müdahalesinden söz edilemez, bağımsız kurullar olan Yargısal Davranış Organizasyonlarına bağlı görevliler soruşturma yetkilerine sahiptirler.

Bu çerçevede yeni Anayasada HSYK’daki dairelerden birine soruşturma veya inceleme başlatma yetkisi verilip, başka bir daireye de karar yetkisi tanınabilir. Yeni Anayasada soruşturma izni verip verememe konusunda Adalet Bakanının rolü olmamalıdır; ilgili daireden soruşturma başlatılmasını sadece *talep etme* yetkisi tanınabilir. Bu durumda elbette ilgili daire bu konuda tamamen bağımsız bir biçimde talebi değerlendirecektir, diğer bir deyişle talebi reddedebilecektir, ayrıca ilgili dairenin resen soruşturma ve inceleme başlatma yetkisi saklı olmalıdır.

Diğer bir konu, daha önce de üzerinde durulduğu gibi, Türkiye’de HSYK kararlarına karşı etkili bir yargı yolu bulunmamasıdır. Bu konuda iki seçenek düşünülebilir. Birinci seçenek, bu kararlara karşı yargı yolunu (Danıştay’a başvuru gibi) açmaktır. İkinci seçenek ise ilk kararı veren HSYK üyelerinden bağımsız bir biçimde kurulan özerk bir kurula itiraz hakkının tanınmasıdır. 2010 Anayasa değişikliği itiraz yolunu benimsemiş görünmektedir. Fakat itiraz hakkının etkili olabilmesi için itirazı karara bağlayacak kurulun yasama ve yürütmeden tamamen bağımsız olmasının yanı sıra, ilk kararı veren kuruldan da bağımsız olması gerekir. Ayrıca yukarıda belirtildiği gibi, ilgilinin savunma haklarının tam olarak korunması zorunludur. Aksi yönde bir düzenleme İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’ne (İHAS) aykırı olacaktır. Nitekim *Kayasu – Türkiye* kararında bu nedenle Sözleşmenin 13. Maddesine aykırılık bulunmuştur⁴⁷.

Anayasa değişikliği sonrası yürürlüğe giren yeni Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununa göre 3.Daire şikayetleri inceleyip gereğini yapma, soruşturma ve inceleme işlemleri için teklifte bulunma yetkisine sahiptir. 2. Daire ise suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturması sonucu hakkında karar vermek, Disiplin veya suç soruşturma ve kovuşturması nedeniyle geçici yetkiyle yer değiştirmesine veya görevden uzaklaştırılmasına karar vermek gibi yetkilere sahiptir⁴⁸. 2. Dairenin kararına karşı ise Genel Kurulda itiraz olanağı vardır. Fakat bu durumda 15 üye ile toplanabilecek olan 22 üyeli Genel Kurulun içinde teklifte bulunan ve kararı veren her biri 7 üyeli bu iki dairenin üyelerinin bulunması kaçınılmazdır⁴⁹. Genel Kurul bu haliyle ilk kararı veren daireden bağımsız olamayacağına göre İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 13. Maddesine aykırılık çok açıktır.

Mevcut Anayasal düzenlemeye göre HSYK kararlarına karşı yargı yolu kapalıdır. 2010 Anayasa değişikliği ile sadece meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar için yargı yolu açılmıştır. Oysa yukarıda belirtilen uluslararası belgelerde sadece meslekten çıkarma değil geçici olarak görevden alma cezasının da son derece önemsendiği ve sürekli görevden alma ile eş değerde kabul edildiği görülmektedir.

⁴⁷ *Kayasu c. Turquie*, 13.11.2008, para. 117-121.

⁴⁸ 6087 sayılı ve 11.12.2010 tarihli Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, md 9.

⁴⁹ Bkz. 6087 sayılı ve 11.12.2010 tarihli Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, md 7, 8, 9 ve 29/3.

Diğer bir deyişle bir disiplin cezası olarak verilen yer değiştirme cezası da son derece ağır bir cezadır ve yargıçların bağımsız ve tarafsız davranabilme yeteneklerine müdahale oluşturacak niteliktedir. Disiplin cezalarının uyarma veya kınama gibi hafif ceza da olsa tekrarı halinde daha ağırının verileceği kuralı dikkate alındığında yeni Anayasada HSYK kararlarının tamamının yargı denetimine açılması daha yerinde olacaktır⁵⁰.

Son olarak HSYK'nın gerekçeli kararlarının gizli olması çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktaydı. Bu sorun Anayasadan çok yasadaki kaynaklanmaktaydı. Yeni Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 32. Md'sinde şöyle denmektedir. *"Kararların gerekçesi, karar tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde yazılır; Kurul tarafından; gerekli görülen kararlar Resmî Gazetede; disipline ilişkin kararlar, kişisel verilerin korunması kaydıyla Kurulun internet sitesinde yayımlanır"*. Bu hüküm Kurul bakımından şeffaflık ilkesinin benimsendiği izlenimi yaratmışsa da uygulama hayal kırıklığı yaratmaktadır. Tarafımdan kurulun üç yıl için verdiği disiplin kararlarının tamamına ulaşmak için yapılmış başvuruya cevaben sadece seçilerek 14 karar gönderilmiştir⁵¹. Oysa Adalet Bakanlığının internet sitesinde üç yıllık karar toplamı 400 civarındadır⁵². Şeffaf olmayan bir kurumun halka güven vermesi mümkün değildir. Bir demokraside kamuoyu denetimi her şeyden önemlidir. Yargıç ve savcılara hangi gerekçelerle disiplin yaptırımını uygulandığını ya da hangi gerekçelerle uygulanmadığını halkın bilme hakkı vardır. Nitekim Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 2010 tarihli Tavsiye kararı bu tür yargısal kurulların, gerekçeli kararlarla ve önceden belirlenmiş usulleri geliştirerek topluma ve yargıçlara karşı en yüksek seviyede şeffaflık sergilemesi gerektiğinin altını çizmektedir⁵³.

İtalya ve ABD örneklerine baktığımız zaman kısmi olarak gizliliğe yer verildiği görülmektedir. Örneğin sadece soruşturma aşamasının gizli tutulması veya nihai kararın verilmesine kadar olan sürecin gizli tutulması gibi. Yargıçlara yönelik disiplin süreçlerinin nihai karar ve-

⁵⁰ Venedik Komisyonunun da görüşü aynı yöndedir., Venedik Komisyonu, Opinion No 600/2010, 27.09.2010, para. 55, 76; Venedik Komisyonu, Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para. 76.

⁵¹ 09.05.2011 tarih, B.03.1.HSK.07.0.11.02/622.03/720 sayılı cevabi yazı.

⁵² http://www.cigm.adalet.gov.tr/istatistik/hakim_ist.html (erişim 20.04.2011).

⁵³ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı, para. 28.

rilene kadar, gizli tutulması, ABD’de bazı yazarlar tarafından savunulmaktadır. Bu yazarlar, şikayetlerin büyük bir çoğunluğunun dayanak-sız veya davanın esasını ilgilendiren bir içerikte olmalarına dayanarak, yargıçların şikayet tehlikesi altında sindirilebileceklerini, şöhretlerini tehdit edebilecek dava taraflarının lehine hareket edebileceklerini, uzlaşmaya gidebileceklerini ve böylece tarafsızlık ve bağımsızlıklarını kaybedebileceklerini belirtmektedirler⁵⁴.

Fakat demokratik hiçbir ülkede nihai kararın gizli kalması söz konusu değildir. Nitekim ABD’de resmi bir suçlama yapılmasından itibaren, daha nihai karar verilmeden önce, bütün bilgilerin kamuya açılmasına ilişkin önemli ölçüde gelişme sağlanmıştır. Amerikan Barolar Birliği Mesleki Sorumluluk ve Eyalet Adalet Enstitüsü Merkezi tarafından hazırlanan Yargısal Disiplin Uygulama Model Kuralları, yargıcın ehliyetsizliği ile ilgili olanlar hariç bütün disiplin sürecinin resmi suçlama yapılmasından itibaren halka açık olması gerektiğini belirtmektedir. Bu tür bir kural ile halkın bilme hakkı ile yargıcın gizlilikteki menfaati arasında bir denge kurulacağı düşünülmektedir. Çünkü *“resmi suçlamanın yapılması durumunda suçlamanın önemsiz olma tehlikesi ortadan kalkmaktadır”*. Bu görüşe göre, disiplin kurulu resmi duruşmanın başlaması için gerekli güçlü nedenler belirleyince, artık bunu halktan saklamanın anlamı kalmayacaktır, halk bir yargıca yöneltilmiş suçlamanın inanırlığı ve ciddiliği hakkında kendi kendine karar verme menfaatine sahiptir. Halkın disiplin sürecine ulaşmasının engellenmesi adaletin dağıtılmasına yönelik halkın güvenini zayıflatacaktır⁵⁵.

Gerekçeli nihai kararların tamamının açıklanması görev yapan yargıç ve savcıların HSYK’nın hangi fiile nasıl yaklaştığını anlamaları açısından da önemlidir. Mevcut Hakimler ve Savcılar Kanunu disiplin

⁵⁴ Bkz. Brayn E. Keyt, *“Reconciling the Need for Confidentiality in Judicial Disciplinary Proceedings with the First Amendment”*, 7 Geo. J. Legal Ethics 959, 966-70 (1994); R. Wheeler, & A. Levin, *“Judicial Discipline and Removal in the United States”*, 1-2 (July 1979); Owen M. Fiss, *“The Limits of Judicial Independence”*, 25 U. Miami Inter-Am. L. Rev 57, 58-59 (1993) in John P. Sahl, *“Secret Discipline in the Federal Courts-Democratic Values and Judicial Integrity at Stake”* Notre Dame Law Rev., Vol 70, N. 2, 1994, s. 225-227.

⁵⁵ Alex B. Long, *“Stop me Before I Vote For This Judge Again: Judicial Conduct Organizations, Judicial Accountability, and the Disiplining of Elected Judges”*, West Virginia Law Review, Vol. 106, 2003, s. 46. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. İnceoğlu, s. 434-351.

cezası gerektiren fiilleri oldukça soyut tanımlamıştır⁵⁶. Bunları somutlaştırmak gereği açıktır. Fakat ne kadar somutlaştırılırsa somutlaştırılsın bir ölçüde soyut kalacak olan disiplin cezası gerektiren eylemlerin gerçekten anlaşılabilmesi gerekçelerin görülebilmesi ile mümkündür.

Yeni Anayasada HSYK kararlarının tamamının gerekçeli ve aleni olmak zorunda olduğu açıkça vurgulanmalıdır.

Mahkemede görev yapan bir yargıç, ilke olarak, başka bir yargısal makama veya başka bir yerdeki göreve, yükseltme yoluyla da olsa, özgür iradesi olmadan atanamaz⁵⁷. Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, bu ilkeye ancak şu hallerde istisna getirilebileceğini belirtmektedir: (a) Yer değiştirmenin bir disiplin cezası olarak öngörülmesi ve uygulanması, (b) mahkeme sisteminin hukuka uygun olarak değiştirilmesi (c) yasayla belli bir sınırlı süre öngörülme şartıyla yakın bir mahkemeyi takviye etmek amacıyla geçici bir süre görevlendirme yapılması⁵⁸. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Rec(2010)12 Tavsiye Kararı sadece iki nedenle bir yargıcın kendi onayı dışında görev yerinin değiştirilebileceğinden söz etmektedir: (a) bir disiplin cezası verilmesi, (b) yargı sisteminin organizasyonunda reform yapılması⁵⁹. Yargıcın iradesi dışında yapılan yer değiştirmelere karşı işlemin hukukiliğini denetlemek amacıyla bağımsız bir makama itiraz yolu muhakkak bulunmalıdır⁶⁰.

Türkiye’de bir yargıç ya da savcının, aynı veya başka bir yerdeki göreve iradesi dışında rahatlıkla atanabildiği geçmişte sıklıkla dile ge-

⁵⁶ Bu soyutluk Venedik Komisyonunun Mart 2011 raporunda da eleştirilmiştir. Venedik Komisyonu, Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para. 59-74.

⁵⁷ Örneğin Avusturya’da yargıcın kendi iradesi dışında başka bir mahkemeye tayin edilmesi ancak bir disiplin mahkemesi kararı ile mümkündür. Bkz. Hans W. Fasching, “Austria”, *Judicial Independence: The Contemporary Debate*, ed. By Shimon Shetreet-Jules Deschenes, Martinus Nijhoff Publ., Dordrecht, Boston, Lancaster, 1985, s. 31. Finlandiya’da yargıcın özgür iradesi olmaksızın başka bir mahkemeye atanması mümkün değildir, sadece mahkeme sisteminin yeniden organize edilmesi halinde mümkündür. Bkz. Irma Lager, “Finland”, *Judicial Independence: The Contemporary Debate*, ed. By Shimon Shetreet-Jules Deschenes, Martinus Nijhoff Publ., Dordrecht, Boston, Lancaster, 1985, s. 58.

⁵⁸ Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 3.4.

⁵⁹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec (2010) 12 Tavsiye Kararı, para. 52.

⁶⁰ Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 3.4, 1.4.

tirilmişti⁶¹. HSYK'nın yapısı ve işleyişi 2010 Anayasa değişikliği ile yeniden düzenlendiği halde uygulama değişmemiştir. En son 2011 Haziran ayındaki atama kararnamesi ertesinde, HSYK yargıç ve savcılar iradeleri dışında keyfi bir biçimde başka yerlere atadığı için, Yargıçlar ve Savcılar Birliği (YARSAV) ile Demokrat Yargı Derneği tarafından protesto edilmiştir⁶².

Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartında ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye kararında belirtilen istisnalar dışında yargıç veya savcının iradesi hilafına yapılan atamalar kesinlikle engellenmelidir. Venedik Komisyonunun Mart 2011 raporunda belirtildiği gibi, bu tür atamalar yargıç ve savcılarının üzerinde bir baskı aracı olarak kullanılmaya son derece müsaittir⁶³.

Bağımsız ve tarafsız bir yargı oluşturmak için yeni Anayasada yargıç ve savcının Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı'nda belirtilen koşullar haricinde özgür iradesi dışında görev yeri değişikliği yapılamayacağı belirtilmelidir. Ayrıca HSYK kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olması sorunu burada da karşımıza çıkmaktadır. Kararlarının tamamının yargı denetimine açılmasının gereği tekrar hatırlanmalıdır.

⁶¹ Örneğin eski DGM savcısı Mete Göktürk kitabında, isteği dışında, Eyüp Cumhuriyet Savcılığından Büyükçekmece Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesini, İstanbul Cumhuriyet Savcılığından da İstanbul DGM Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesini bakanlık yetkililerini ve HSYK ile yakın ilişki içinde olan birini kızdırmış olmasına bağlamaktadır. Mete Göktürk, *Adaleti Gördünüz mü?*, Telos yay. İstanbul 2006, s. 36, özellikle bkz. s. 92-105 ve s. 153-154. Göktürk'ün bir gazetede yayımlanan yazısında, yargıç A.G.B.'nin 1995 yılında Balıkesir'e atandığını, hiç görev yapmadan İstanbul Gaziosmanpaşa'ya geri gönderildiğini ve son kararnama ile yeniden Fatih'e atandığını belirtmektedir. Oysa bir yerde hizmet süresi en az iki yıl olarak belirlenmiştir. HSYK'nın 2 yıldan az hizmet eden kişilerin atama dilekçelerinin işleme konulmayacağı konusunda ilke kararı vardır. Bkz. Mete Göktürk, *Yeni Yüzyıl*, 14.10.1996.

⁶² Protesto eyleminde Demokrat Yargı Derneği Genel Sekreteri Kemal Şahin *"referandumla yargıda demokratikleşme ve AB değerleri yönünde atılan çok kıymetli bir adımın, yeni HSYK'nın oluşum süreci ve 8 aylık tasarruflarıyla heba edildiğini"* belirtmiştir. Basın açıklamasında YARSAV Genel Sekreteri Leyla Köksal ise 2010'da göreve başlayan HSYK'nın 7 ayrı kararnameye imza attığını ifade etmiş ve *"bu kurul siyasi iktidarın iradesini kendine rehber edinmiştir"* demiştir. *Milliyet*, 23.06.2011.

⁶³ Venedik Komisyonu, Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para. 48.

d) Yargı üyelerinin kariyerleri ve mali güvenceleri

Uluslararası belgelere göre, yargı üyelerinin maaş ve emekli aylığı hakkı yürütmenin keyfi olarak müdahale edemeyeceği bir biçimde hukuk tarafından sabit olarak belirlenmiş olmalıdır ve ülkedeki hayat pahalılığına göre yükseltilerek⁶⁴ güvence altına alınmalıdır⁶⁵. Hastalık, ölüm, yaşlılık, doğum gibi sosyal risklere karşı güvenceleri olmalıdır⁶⁶. Maaşlar, şeffaf bir biçimde belirlenmesi şartıyla, meslekte geçirilen süre, yargıç tarafından yapılan görevin niteliği ve önemine göre değişebilir⁶⁷.

Uluslararası belgelere göre, yargıçların meslekî kariyerlerine ilişkin tüm kararlar objektif ölçütlere dayanmalı, yargıçların seçimi ve kariyerleri; eğitimsel niteliklerini, bağımsız ve tarafsız davranabilme yeteneklerini⁶⁸, dürüstlük, etkinlik ve yeteneklerini de gözeten liyakat esasına göre olmalıdır⁶⁹. Yargıçlıkta yükselme, BM *"Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler"*e göre, özellikle yetenek, dürüstlük ve tecrübe temelinde olmalıdır, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararına göre ise nitelik, dürüstlük, yetenek, etkililik temelinde nesnel esaslara dayanmalıdır⁷⁰. Tecrübe her ne kadar yükselme için bir ön koşul olsa da, modern dünyada bu artık tek başına yeterli kabul edilmemektedir. Halkın yargının sadece bağımsız olmasında değil, nitelikli olmasında da güçlü bir menfaati vardır⁷¹.

Avrupa Yargıçları Danışma Konseyinin de belirttiği gibi, yükselmede yargıçların dürüstlük, etkinlik, yetenek ve niteliklerine dayalı

⁶⁴ Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 62.

⁶⁵ Bangalor Yargısal Davranış İlkeleri Yorumu, s. 36, para. 26; BM *"Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler"*, İlke 11; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke I/2a(ii); Yargıçları Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 6.1, 6.4; Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 61.

⁶⁶ Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 6.3; Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 61.

⁶⁷ Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 6.2; Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 61.

⁶⁸ Adayın daha önce içine girdiği faaliyetler ve yakın ilişkiler, adayın bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda nesnel ve meşru bir kuşku yaratırsa atanmasına engel oluşturabilir. Bkz Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 2.1, 3.2.

⁶⁹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke I/2c; Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 17.

⁷⁰ BM *"Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler"*, İlke 13; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke I/2c; Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 17.

⁷¹ Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 29.

ölçütler açıkça ortaya koyulmalı, ilan edilmeli ve uygulanmalıdır⁷². Meslekte yükseltilmeyen adayın şikayet hakkı olmalıdır⁷³.

Meslekte yükselme konusu Anayasadan çok yasaların konusudur. Türkiye’de son değişikliklerden önce meslekte yükselme bakımından Yargıtay, Danıştay ve Bölge İdare Mahkemelerince verilen notlar ile adalet müfettişlerinin düzenlediği hal kağıtları etkili olmuştur. Yargıtay, Danıştay, Bölge adliye ve Bölge İdare Mahkemelerinin verdiği notlar 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununda yapılan 31.03.2011 tarihli değişiklikle kaldırılmıştır. 2010 Anayasa değişikliğine kadar, müfettişler Adalet Bakanlığına bağlı olduğu için denetim raporlarıyla (hal kağıtları) yargıç ve savcılar siyasi baskı altında tutabilecekleri yönündeki kaygılar oldukça yaygındı. Yargıç ve savcıların birbirleri karşısındaki bağımsızlıkları önemsiz değildir, fakat yürütmeye karşı bağımsızlıkları bir hukuk devletinde çok daha hayati bir önem taşır. Bu nedenle Anayasa değişikliği ile müfettişlerin Kurula bağlanması önemli bir gelişme olmuştur. Fakat müfettişler HSYK’ya bağlanmış olmasına rağmen hal kağıtlarındaki değerlendirme ölçütlerinin nesnel olmaması sorunu hala ciddiyetini korumaktadır. Örneğin 2802 sayılı Kanunda yargıç ve savcıların “*ahlaki gidişleri*” “*göreve bağlılıkları*” gibi öznel kavramlar yükselme ölçütleri olarak benimsenmektedir (md 21/c). Bu tür geniş ve kişiden kişiye değişen değerlendirmelere yol açacak kavramları nesnellikle bağdaştırmak mümkün görünmemektedir.

Buna ek olarak meslekte yükselmede etkili olan diğer bir unsur, üst mercilerce verilen siciller konusu da tartışılmaya muhtaçtır (2802 sayılı Kanun md 23). Bu siciller verilirken ilgili savcının görüşünün alınması gibi şeffaf ve katılımcı usullerin benimsenmesi oldukça önemlidir. Birinci sınıfa ayrılmış savcı ve yargıçlar üzerinde üç yılda bir denetimin sürdürülmesi de (2802 sayılı Kanun md 33) söz konusu yargıçların ve savcılarının, müfettiş ve HSYK’nın çoğunluğunu tatmin edecek yönde kararlar vermeleri sonucunu doğurabilir⁷⁴. Oysa yargıç ve savcılar görevlerini yerine getirirken sadece yürütmeden değil kendi meslektaşlarından da bağımsız hareket edebilmelilerdir. Elbette ki birinci sınıfa ayrılmış dahi olsalar yargıç veya savcılar mesleki davranış ilkelerine

⁷² Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 25.

⁷³ Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, para. 4.1.

⁷⁴ Venedik Komisyonu da aynı kaygılardan söz etmektedir. Venedik Komisyonu, Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para. 42, 46.

aykırı hareket etmeme yükümlülüğündedirler. Aykırı hareket halinde buna karşı disiplin usulleri zaten mevcuttur, buna ek olarak her üç yıl da bir denetlenmeleri yargı bağımsızlığına karşı bir baskı aracına dönüşebilir.

Yeni Anayasada meslekte yükselmede nesnel ölçütlerin bilgi, dürüstlük, yetenek ve etkililiğe dayalı liyakatın esas alınacağı açıkça belirtilmeli, yükselmede ilgili savcı ve yargıcın kendisi hakkında tutulan rapor, belge ve bilgilere (siciller, hal kağıtları gibi) ulaşabilmesi ve sürece katılımı güvence altına alınmalıdır⁷⁵. Ayrıca HSYK kararlarına karşı yargı yolu açılarak meslekte yükseltilmeyen yargıcın yargıya başvurma hakkının güvence altına alınması, hal kağıtları veya sicillerde nesnel ölçütlerin dışına çıkıp ilgili yargıç veya savcının verdiği kararların içeriği esas alınarak yapılan değerlendirilmelerin engellenmesini sağlayacaktır.

e) Yargının iç işleyişindeki bağımsızlık, dış müdahalelere karşı korunma

Yargının iç işleyişinin de bağımsız bir biçimde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu çerçevede doğrudan yargısal işlevin yerine getirilmesiyle ilgili idari ve kurumsal konulara ilişkin bağımsızlık sağlanmalıdır. Mahkemenin dış müdahalelere karşı korunması için de gerekli olan tedbirlere yer verme zorunluluğu vardır. İHAM mahkemenin dış müdahalelere karşı güvencelere sahip olup olmadığını incelemekte, bu konuyu mahkemenin bağımsız olup olmadığını ölçmede bir kriter olarak kullanmaktadır. Örneğin mahkeme üyelerine idare tarafından talimat, emir verilememesi yönündeki milli hukuktaki bir güvence dış müdahalelerden bağımsızlık açısından İHAM tarafından önemli bir güvence olarak görülmektedir⁷⁶. Bu çerçevede 138. Md'nin 2. Fkr'sında yer alan güvence önemlidir.

BM "Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler"e göre, bir mahkeme içinde bakacakları davalar açısından yargıçlar arasındaki iş bölümü yargının kendi iç işidir⁷⁷. Örneğin yargıçların görevlendirilmesi, dava

⁷⁵ 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu gizli sicilden söz ederek (md 59) yargı bağımsızlığı bakımından sorunlu bir hükme yer vermektedir.

⁷⁶ *Sramek v. Austria*, 22.10.1984, para. 41.

⁷⁷ BM "Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler", İlke 11,12,13,14.

dosyalarının tevzi, mahkemelerin çalışma süreleri, duruşma sıralaması, duruşma salonunun tahsisi, adli personelin yönetimi gibi doğrudan yargısal işlevle ilgili konularda dış bir güç müdahale etmemelidir.

Yargı ile yürütme arasında her ne kadar kurumsal bir ilişki gerekli olsa da bu ilişki belirli bir uyuşmazlığın çözümünde ve hukuk ve anayasal değerlerin ele alınmasında yargının özgürlüğüne müdahale oluşturmamalıdır⁷⁸.

Yine uluslararası belgelere göre, yargı, yargısal nitelikteki her konuda yetkili olmalı ve karar vermesi için kendisine sunulan meselenin hukukun tanımladığı yetki alanına girip girmediği konusunda münhasır olarak karar verme yetkisine sahip olmalıdır⁷⁹.

Bu çerçevede Türkiye'deki ceza davalarındaki kolluğun işlevi yeniden ele alınmalıdır. Türkiye'de adli kolluk bulunmadığından suç soruşturmaları savcılığın kontrolü altında yürüten bir mekanizmadan çok yürütme organının kontrolünde yürüten bir mekanizma izlenimi yaratmaktadır. Soruşturmanın yürütmenin kontrolü altında olan kolluk gücü tarafından değil savcılık makamına bağlı adli kolluk gücü tarafından yapılması soruşturmaların nesnel yürütülebilmesi ve adil bir sonuca varılması bakımından zorunlu görünmektedir. Yeni Anayasada adli kolluk kurulması yönünde bir düzenlemeye yer verilmelidir.

Yine yargının yürütme ile ilişkilerinde bağımsızlığı bakımından Anayasanın 144. Md'sinin de ele alınması gerekir. 144. Md savcılarının idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığınca denetleneceğini belirtmektedir. Bu madde Venedik Komisyonunun Eylül ayında yayımladığı raporunda da eleştirilmekte "idari görevler" ile yargısal görevler arasındaki çizgiyi belirlemenin çok kolay olmadığı vurgulanmaktadır⁸⁰.

⁷⁸ Bkz. *Valente v The Queen*, Supreme Court of Canada, [1985] 2 SCR 673; *Minister for Immigration and Multicultural Affairs v Wang* (2003) 215 CLR 518 at 523-524; Murray Gleeson, "The Right to independent Judiciary", 14th Commonwealth Law Conference, London September 2005, http://www.hcourt.gov.au/speeches/cj/cj_sept05.html#fn32, (01.10.2008); Seylan Yüksek Mahkemesi, Adalet Bakanına belirli bir dava için yargıç aday gösterme yetkisi tanıyan yasayı Anayasanın yargı organına verdiği yargısal erkin kullanılmasına müdahale olarak görmüştür, In *The Queen v Liyanage* (1962) 64 NLR 313, in Bangalor Yargısal Davranış İlkeleri Yorumu, s 37, para. 26

⁷⁹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke 1/2a(iii); BM "Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler", İlke 3.

⁸⁰ Venedik Komisyonu, Opinion No 600/2010, 27.09.2010, para. 62-64.

Anayasanın 159/9 hükmü ise Kurul müfettişlerine “*yargıç ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (yargıçlar için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme*” görevini vermektedir. Bu hüküm yargıç ve savcılarının karar ve işlemlerinin içeriğinin hiçbir sınırlama olmaksızın denetlenmesine izin verir niteliktedir. Müfettiş incelemesi bir kanun yolu veya itiraz yolu niteliğine bürünemez, aksi bir durum yargı bağımsızlığı bakımından son derece sakıncalı bir ortam yaratır⁸¹. Nitekim Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Rec(2010)12 Tavsiye Kararı şöyle demektedir: “*Kötü niyet veya ağır ihmal durumları hariç, davanın karara bağlanması için yargıç tarafından yapılan hukukun yorumlanması, olayların değerlendirilmesi ve delillerin takdiri yargıcın hukuki veya disiplin sorumluluğunun doğmasına neden olamaz*”⁸².

Yargısal Dürüstlük Grubunun hazırladığı Bangalor Yargısal Davranış İlkelerini açıklayan Yorum’da, “*yargıç yargıçlık görevini ifa ederken, aynı zamanda yürütme veya yasama faaliyetlerine katılmamalıdır. Bununla beraber eğer sistem izin veriyorsa, yargıç yargıdaki işlevini bıraktıktan sonra, bir bakanlığın idari bölümünde görev yapabilir (örneğin Adalet Bakanlığının bir bölümünde)*” denmektedir. Bir bakanın çalışanlarından birine dönüşen bir yargıç için konu daha hassastır. Common law uygulanan ülkelerde bu uygun bir atama olarak görülmezken, diğer bazı ülkelerde farklı görülebilmektedir. Bangalor Yargısal Davranış İlkelerinin Yorumunda şöyle denmektedir: “*Bu şartlarda, yargıç bakanlığın hizmetine girmeden önce yargıçları atamaktan sorumlu organ- dan ve meslektaşlarından görüş alınması gereklidir. Yargıya geri dönmeyen önce de yargıç yürütme veya yasama organının faaliyetleriyle ilişkisini bütünüyle kesmelidir*”⁸³.

⁸¹ Venedik Komisyonu, Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para. 94. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin CM/Rec(2010)12 tavsiye kararı da yargıçların verdikleri kararların kanun yolları dışında denetlenmesinin yargı bağımsızlığına aykırı olduğunu belirtmektedir, para. 16. Ayrıca aynı tavsiye kararı yargıçların kararlarına yönelik olarak sadece dışarıdan gelebilecek müdahalelerin değil yargı içinden gelebilecek müdahalelerin de engellenmesi gerektiğini belirtmekte ve hiyerarşik yargısal organizasyonların müdahalelerine karşı da bireysel olarak yargıçların güvence altında olması gerektiğinin altını çizmektedir, para. 22, 29.

⁸² Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi MC/Rec (2010) 12 Tavsiye Kararı, para. 66.

⁸³ Bangalor Yargısal Davranış İlkeleri Yorumu, s. 102, para. 164.

Yargıcın başka bir görev ifa ederken, aynı anda fiilen yargısal faaliyetleri yapması engellenmiş olsa dahi, diğer görevin getirdiği avantajlar veya dezavantajlar yargıcın kendisini bu göreve atama ihtimali olan makam karşısındaki tutumunu etkileyebilir. Bu nedenle, (dezavantajlar bakımından) ilgili yargıcın muvafakatının alınmasının yanı sıra, (avantajlar bakımından) yargısal bir makamın da izninin alınması veya yargısal makamın önermesi ya da seçmesi aranmalıdır. Nitekim bazı yasalarda çeşitli kurullarda (Rekabet Kurulu, Kamu İhale Kurulu gibi) görev alması öngörülen yargıçlar için yargısal makamın önermesi veya seçmesi usulü benimsenmektedir⁸⁴. Fakat bu ilkenin Anayasal bir ilke olması aksi uygulamaları engellemek bakımından son derece önemlidir.

Diğer yandan yukarıda belirtilenler çerçevesinde Anayasanın 159. md'sinde yer alan 12. fkr hükmü de revizyona ihtiyaç duyulan hükümlerden biridir. Bu hüküm *"Adalet Bakanlığının merkez bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hakim ve savcılar ile adalet müfettişlerini ve hakim ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanına aittir"* demektedir.

Adalet Bakanlığı merkez bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak yargıç ve savcılar ile adalet müfettişlerini ve yargıç ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, atama yetkisini tek başına Adalet Bakanı kullanmaktadır. Yeni Anayasada bu hükme yer verilmemelidir. Adalet Bakanlığında çalışan ve idari görevler icra eden hukukçular ile yargısal faaliyet gösteren yargıç ve savcılar arasında kesin bir çizgi çizilmek zorundadır. Adalet Bakanlığında çalışanlar yargıç ve savcı statüsünde olmamalıdır. Nitekim Venedik Komisyonu da Mart 2011 tarihli raporunda bu geçişgenliği eleştirmekte, yargıç ve savcıların Adalet Bakanlığında görevlendirilme olanağının, yargıç ve savcılar arasında devletçi bir yaklaşımın yaygınlaşmasını ve yürütmenin lehine hareket etmeyi teşvik edebileceğini belirtmekte, bunun yargı bağımsızlığı bakımından sakınca yarattığının altını çizmektedir⁸⁵

Son olarak uluslararası belgeler yargıçların kararlarının hukuk tarafından öngörülmüş kanun yolları dışında bir gözden geçirmeye konu olmayacağını, genel ve özel af gibi kararlar dışında, hükümet

⁸⁴ Detaylı bilgi için bkz. İnceoğlu, s. 266-273.

⁸⁵ Venedik Komisyonu, Opinion No 610/2011, 29.03.2011, para. 28-29, 106.

veya idarenin yargı kararlarını geçmişe etkili biçimde geçersiz kılacak şekilde karar alamayacaklarının altını çizmektedir⁸⁶. Bu konu İHAM tarafından mahkemeye başvurma hakkının bir parçası olarak değerlendirilmiş⁸⁷ ve yürütmenin yargı kararlarını uygulamaması nedeniyle Türkiye'nin de Sözleşmeyi ihlal ettiği yönünde kararlar vermiştir⁸⁸.

Bu çerçevede hükümet veya idarenin yargı kararlarını, etkisiz kılacak şekilde karar alamayacakları Anayasada ayrıca belirtilmelidir.

SONUÇ

Bağımsız ve dolayısıyla tarafsız bir yargıya ulaşmak, Türkiye toplumunun en çok ihtiyaç duyduğu hedeflerden biridir. Bu çerçevede uluslararası belgeler son derece detaylı verileri bize sunmakta.

Uluslararası belgeler dikkate alındığında, bağımsızlığı sadece yasama ve yürütmeden bağımsızlık olarak değerlendirmeden, yargıçların kendi meslektaşlarına karşı da bağımsız olması gerektiği gerçeğinden yola çıkarak kapsamlı bir Anayasal değişime ihtiyaç olduğu ortaya çıkmakta.

Türkiye'de yargı bağımsızlığı çoğunlukla yargının kurumsal bağımsızlığı ve bu çerçevede HSYK'nın yapısı temel alınarak tartışılmaktadır. Bu tartışma yersiz olmamakla birlikte yetersiz kalmaktadır. HSYK'nın daha çoğulcu ve yürütmeden bağımsız hale gelmesi kuşkusuz gerekli. Fakat kurumsal bağımsızlığın yanı sıra yargıç ve savcılara getirilen bireysel güvenceler de bir o kadar önem kazanmakta.

Yargıç ve savcıların mesleğe kabullerinde ve atanmalarındaki nesnellik ve eşitlikçilik, geçici veya sürekli görevden alınamamalarına ilişkin güvenceleri, meslekte yükselme ölçütleri ve usulleri, herhangi bir

⁸⁶ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke I/2a(i ve iv); BM "Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler", İlke 4; Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu, Opinion No. 1, para. 64-65; İnsan hakları Avrupa Komisyonu, genel ve özel af çıkarma yetkisinin dahi yargı işlevini zayıflatacak şekilde kullanılmaması gerektiğini vurgulamıştır 12 YB (Greek case) at 148 (1969) Kom. Rap.; CM Res (70) 1 in D.J. Harris, M.O' Boyle, C. Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, Butterworths, London, Dublin, Edinburgh 1995, s. 233

⁸⁷ Bkz. *Kutić v. Croatia*, 01.03.2002, para. 25-33; *Dragicević v. Croatia*, 09.12.2004, para. 27.

⁸⁸ Örneğin bkz. *Taskin and others v. Turkey*, 10.11.2004, para. 135-138.

dış müdahaleden korunma güvenceleri bakımından Türkiye’de çok ciddi sorunlar bulunmakta. Bunların bir kısmı Anayasadan, diğer bir kısmı ise yasalardan kaynaklanmakta.

Yeni Anayasa yapım sürecinde mevcut Anayasadaki hükümlerin bazılarının kaldırılması veya değiştirilmesinin yanı sıra bazı yeni güvencelerin de Anayasaya eklenmesi gerekmektedir. Böylece yargı üzerindeki aşırı merkeziyetçi ve yürütme organı odaklı bir denetim yapısından daha özerk bir yapılanmaya da geçilmesi olanağı doğacaktır.

KAYNAKLAR

Makale ve Kitaplar

Alex B. Long, “*Stop me Before I Vote For This Judge Again: Judicial Conduct Organizations, Judicial Accountability, and the Disciplining of Elected Judges*”, *West Wirginia Law Review*, Vol. 106, 2003.

Brayn E. Keyt, “*Reconciling the Need for Confidentiality in Judicial Disciplinary Proceedings with the First Amendment*”, 7 *Geo. J. Legal Ethics*, 1994.

D.J. Harris, M.O’ Boyle, C. Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, Butterworths, London, Dublin, Edinburgh 1995.

Donatella della Porta, “*A Judges’ Revolution? Political Corruption and the Judiciary in Italy*”, *European Journal of Political Research*, No. 39, 2001.

Mete Göktürk, *Yeni Yüzyıl Gazetesi*, 14.10.1996.

Hans W. Fasching, “*Austria*”, *Judicial Independence: The Contemporary Debate*, ed. By Shimon Shetreet-Jules Deschenes, Martinus Nijhoff Publ., Dordrecht, Boston, Lancaster, 1985.

Irma Lager, “*Finland*”, *Judicial Independence: The Contemporary Debate*, ed. By Shimon Shetreet-Jules Deschenes, Martinus Nijhoff Publ., Dordrecht, Boston, Lancaster, 1985.

Maria Elisabetta di Franciscis, “*Italy*”, *Judicial Misconduct*, ed. Mary L. Volcansek, Florida 1996.

Mauro Cappelletti, "Who Watches the Watchmen? A Comparative Study on Judicial Responsibility", *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 31, 1983.

Mete Göktürk, *Adaleti Gördünüz mü?*, Telos Yay, İstanbul 2006.

Murray Gleeson, "The Right to Independent Judiciary", 14th Commonwealth Law Conference, London, September 2005, http://www.hcourt.gov.au/speeches/cj/cj_sept05.html#fn32, [01.10.2008].

Owen M. Fiss, "The Limits of Judicial Independence", 25 U. Miami Inter-Am. I. Rev 57, 58-59 (1993) in John P. Sahl, "Secret Discipline in the Federal Courts- Democratic Values and Judicial Integrity at Stake" *Notre Dame Law Rev.*, Vol 70, N. 2, 1994.

Özgürlükçü-Eşitlikçi Demokratik ve Sosyal Yeni Bir Anayasa İçin Temel İlkeler, DİSK Yayınları, No. 57, http://www.disk.org.tr/content_images/DiSKanayasa.pdf, [20.04.2011]

R. Wheeler, & A. Levin, *Judicial Discipline and Removal in the United States*, 1-2 July 1979.

Sibel Inceoğlu, *Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri*, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

Türkiye Barolar Birliği Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi, Şen Matbaa, Ankara 2007.

Uluslararası Belgeler

European Charter on the Statute for Judges and Explanatory Memorandum (Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı), 8-10 July 1998, www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/legal_professionals/judges/instruments_and_documents/charte%20eng.pdf, [30.07.2007].

European Commission For Democracy Through Law, (Venedik Komisyonu), Interim Opinion on the Draft Law on Judges and Prosecutors of Turkey, Opinion No 610/2011, 29.03.2011. [01.04.2011].

European Commission For Democracy Through Law, (Venedik Komisyonu), Interim Opinion on the Draft Law on The High Council For Judges and Prosecutors of Turkey, Opinion No 600/2010, 27.09.2010. [01.10.2010].

Opinion No. 1 (2001) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) (Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu) for the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on standards concerning the independence of the judiciary and the irremovability of judges, 23 November 2001, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp, [30.11.2007].

Opinion No. 3 (2002) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) (Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu) to the Attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Principles and Rules Governing Judges' Professional Conduct in Particular Ethics, 19 November 2002, ccje/doc2002/ccje(2002)op n° 3e, http://euromedjustice.eu/files/repository/20091111152846_CCJE.Opinionn3Ethic.EN.doc.pdf, [30.11.2007].

Opinion No. 10 (2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) (Avrupa Yargıçları Danışma Kurulu) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Council for the Judiciary at the service of society, 21-23 November 2007, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp, [28.06.2008.].

Recommendation No. R(94)12 of The Committee of Ministers to Member States on the Independence, Efficiency and Role of Judges, <https://wcd.coe.int/wcd/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=534553&SecMode=1&DocId=514386&Usage=2>, [30.07.2007]

UN, Basic Principles of the Independence of the Judiciary, http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp50.htm, [30.07.2007].

Kararlar

AYM: E.2005/47, K. 2007/14 numaralı, 07.02.2007 tarihli kararı.

AYM: E.2010/49, K. 2010/87 numaralı, 07.07.2010 tarihli kararı.

İHAM: *Dragicevic v. Croatia*, Başvuru Numarası: 11814/02, Karar Tarihi: 09.12.2004.

İHAM: *Incal v. Turkey*, Başvuru Numarası: 1/1997/825/1031, Karar Tarihi: 09.06.1998.

İHAM: *Kayasu c. Turquie*, Başvuru Numarası: 64119/00 ve 76292/01, Karar Tarihi: 13.11.2008.

İHAM: *Kutic v. Croatia*, Başvuru Numarası: 48778/99, Karar Tarihi: 01.03.2002.

İHAM: *Sramek v. Austria*, Başvuru Numarası: 8790/79, Karar Tarihi: 22.10.1984.

İHAM: *Taskin and others v. Turkey*, Başvuru Numarası: 46117/99, Karar Tarihi: 10.11.2004.